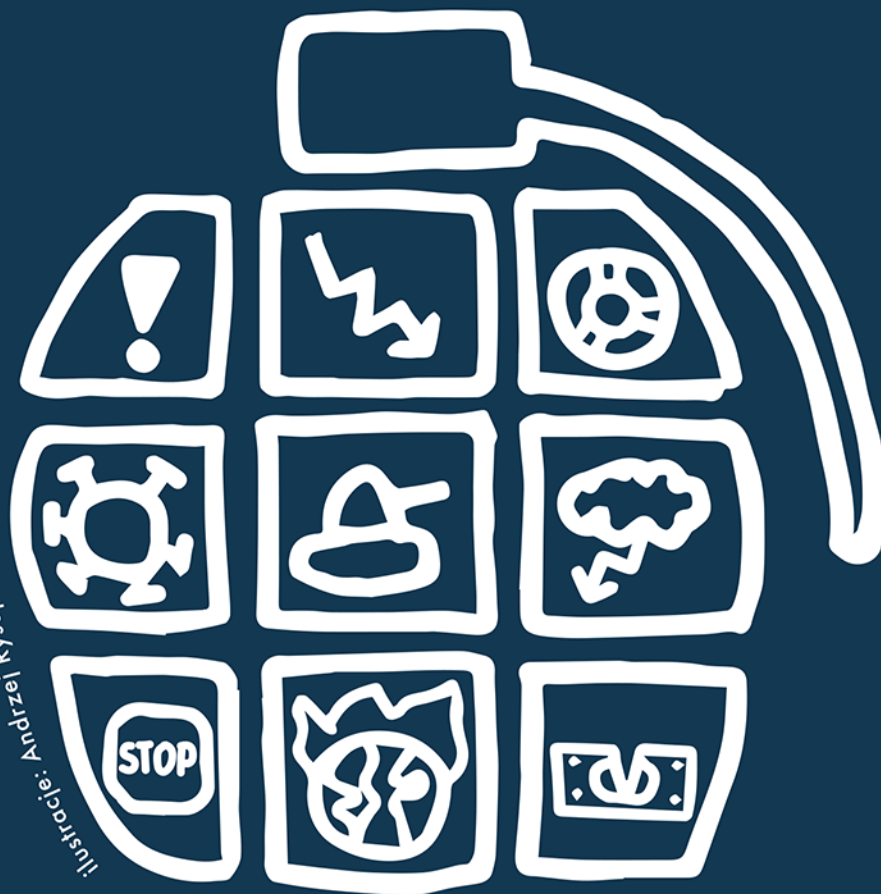


ilustracje: Andrzej Rysuje



# Roz**GROMIĆ** kryzys

Jak żyć w świecie  
doświadczonym przez  
pandemię, kryzys i wojnę

PAULINA I ROMAN POLKO

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz wydawca dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz wydawca nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Barbara Gancarz-Wójcicka

Redakcja: M.T. Media

Ilustracje w książce i na okładce: Andrzej Rysuje

Helion S.A.

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel. 32 230 98 63

e-mail: [onepress@onepress.pl](mailto:onepress@onepress.pl)

WWW: <https://onepress.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<https://onepress.pl/user/opinie?rogrom>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-283-7241-2

Copyright © Paulina Polko, Roman Polko 2024

Printed in Poland.

- [Kup książkę](#)
- [Poleć książkę](#)
- [Oceń książkę](#)

- [Księgarnia internetowa](#)
- [Lubię to! » Nasza społeczność](#)

# SPIS TREŚCI

ZAMIAST WSTĘPU. Suma wszystkich nieszczęść | 5

## Akt I Pandemia | 8

ROZDZIAŁ 1. Dlaczego nikt tego nie przewidział? | 13

ROZDZIAŁ 2. Dlaczego wirus nas pokonał? | 29

ROZDZIAŁ 3. Czy pandemii już nie ma? | 45

## Akt II Wojna | 64

ROZDZIAŁ 4. Jakim cudem w Europie możliwa jest wojna? | 69

ROZDZIAŁ 5. Czy możemy wygrać tę wojnę? | 103

ROZDZIAŁ 6. Kiedy się skończy ta wojna? | 119

## Akt III Nowa normalność | 140

ROZDZIAŁ 7. Krajobraz nowej normalności | 149

ROZDZIAŁ 8. Co się zmienia? | 167

ROZDZIAŁ 9. Dziesięć zasad nowej normalności | 197

ZAMIAST ZAKOŃCZENIA. Polska i świat 2050 | 209

# AKT III

**NOWA  
NORMALNOŚĆ**

**Splot pandemii, wojny i ich efektu: kryzysu gospodarczego wytworzył nową rzeczywistość, przez publicystów chętnie nazywaną nową normalnością. Hasztagiem *#newnormal* oznacza się dziś wszystko, co związane z pracą hybrydową, większą dbałością o zdrowie i środowisko, świadomą konsumpcją, odpornością, a w realiach Europy Środkowej – także z życiem w zagrożeniu wojną. Pojęcie nowej normalności stało się symbolem przekonania, że świat, który znaliśmy przed 2020 rokiem, już nie istnieje i czas się przyzwyczaić do nowych zasad. Nie tylko sanitarnych. Czy damy sobie radę z daleko idącymi zmianami, biorąc pod uwagę, że funkcjonujemy z „paleolitycznymi emocjami, średniowiecznymi instytucjami i boską technologią” (Edward Osborne Wilson)? I czy te zmiany są naprawdę tak fundamentalne?**

### **Przede wszystkim należy zanegować wyjątkowość naszej sytuacji.**

Termin nowej normalności rozumianej jako atypowość w stosunku do tego, co dotychczas znane, pojawiał się już w historii ludzkości przy okazji mniej lub bardziej znaczących wydarzeń: I i II wojny światowej, ataków terrorystycznych z 11 września, kryzysu finansowego z lat 2007–2008 czy następstw globalnej recesji z lat 2008–2012. Jeśli się sobie o tych wydarzeniach przypomni, przekonanie, że żyjemy w czasach absolutnie wyjątkowych, nieco błędnie. Jest też i dobra strona medalu – skoro z tamtymi nowymi normalnościami ludzkość sobie nie najgorzej poradziła, to powinna dać sobie radę również z obecną.

W czerwcu 2020 roku na stronie internetowej World Economic Forum pojawił się nieco prowokacyjny artykuł twierdzący, że w nowej normalności nie ma niczego nowego w pozytywnym sensie. Autor argumentował, że to, co dla zachodnich elit było normalnością przed pandemią, znajdowało się poza zasięgiem milionów ludzi. I że na pewno nie było to „normalne”. Podobnie z zasadami *new normal*: ponad 100 milionów bezdomnych nie miało jak przestrzegać nakazu pozostania w domu, którego nie miało; miliony obywateli ubogich krajów afrykańskich lekceważyło rządowe zasady i wychodziło, by pracować, bo nie miało żadnych oszczędności i bez tej pracy umarliby z głodu. Lekceważyli zachęty do korzystania z narzędzi online nie dlatego, że ich nie doceniali, ale zwyczajnie nie mieli do nich dostępu. *Jeżeli to jest nowa normalność, to należy ją zdecydowanie odrzucić* – argumentował anonimowy publicysta WEF – *a dyskomfort obecnej chwili wynikającej z niepewności przyszłości wykorzystają do zbudowania bardziej sprawiedliwego świata, tak by brak dachu nad głową, czystej wody czy możliwości kontaktowania się ze światem nie był już nigdy normalny*<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/theres-nothing-new-about-this-new-normal-heres-why/>.

W ciekawym badaniu Pew Research Center z 2021 roku poproszono ankietowanych o zastanowienie się, jak będzie wyglądało życie w 2025 roku po wybuchu globalnej pandemii i innych kryzysów. Na tak zadane pytanie odpowiedziało około 915 innowatorów, programistów, liderów biznesu i polityki, badaczy i aktywistów. Próżno jednak szukać w ich prognozach skutków pandemii i wojny. Wszyscy respondenci wskazywali przede wszystkim na pogłębienie relacji człowieka z technologią (które dokonywało się wcześniej, niezależnie od kryzysów) generujące cyfrową symbiozę w pracy, edukacji, opiece zdrowotnej, codziennych transakcjach handlowych i podstawowych interakcjach społecznych („*tele-everything*” world). Będzie to, ich zdaniem, skutkować w wymiarze pozytywnym:

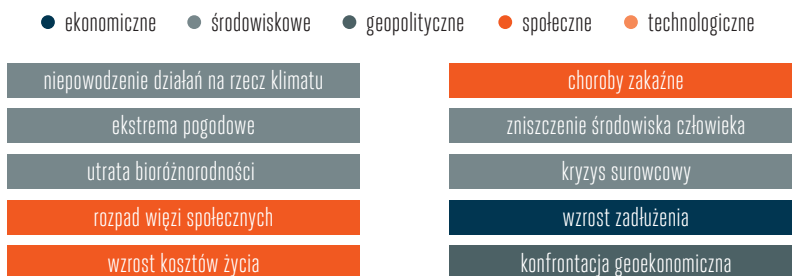
1. większą sprawiedliwością społeczną i rasową;
2. poprawą jakości życia wielu rodzin i pracowników dzięki bardziej elastycznym warunkom pracy wchodzącym na stałe do realiów rynkowych;
3. powstaniem udoskonaleń technologicznych w wirtualnej i rozszerzonej rzeczywistości oraz sztucznej inteligencji, które pozwalają ludziom prowadzić mądrzejsze, bezpieczniejsze i bardziej produktywne życie (tak zwane inteligentne systemy w kluczowych obszarach, takich jak opieka zdrowotna, edukacja i życie społeczności).

W wymiarze negatywnym należy oczekiwać:

1. pogłębiania nierówności ekonomicznych, ponieważ osoby obeznane z technologią wyprzedzają tych, którzy mają mniejszy dostęp do narzędzi cyfrowych i mniej wykszolenia lub umiejętności ich wykorzystywania;
2. wzmocnienia dużych firm technologicznych wykorzystujących sztuczną inteligencję (ang. *Artificial Intelligence*) zarówno w sposób etyczny, jak i z naruszeniem prywatności i autonomii ich użytkowników;
3. zwielokrotnienia rozprzestrzeniania się dezinformacji, manipulowania opinią publiczną, emocjami i działaniami.

Mało optymistyczne, ale nic w tym nowego<sup>2</sup>. W przygotowywanym co roku przez World Economic Forum *Global Risk Report* w 2022 wśród dziesięciu głównych zagrożeń dla świata, które się pojawią w ciągu najbliższej dekady, aż pięć należało do kategorii „środowiskowych”: niepowodzenie powstrzymywania zmian klimatycznych, coraz powszechniejsze ekstrema pogodowe, utrata bioróżnorodności, zniszczenia środowiska spowodowane działalnością człowieka i kryzys surowcowy. W zestawieniu pojawiły się co prawda choroby zakaźne (na szóstym miejscu), ale przed nimi znalazły się zagrożenia wynikające z erozji relacji społecznych i wzrost kosztów życia. W zestawieniu wskazano również na rosnące zadłużenie i geoeconomiczną konfrontację.

### Najpoważniejsze zagrożenia w skali globalnej w ciągu najbliższych 10 lat

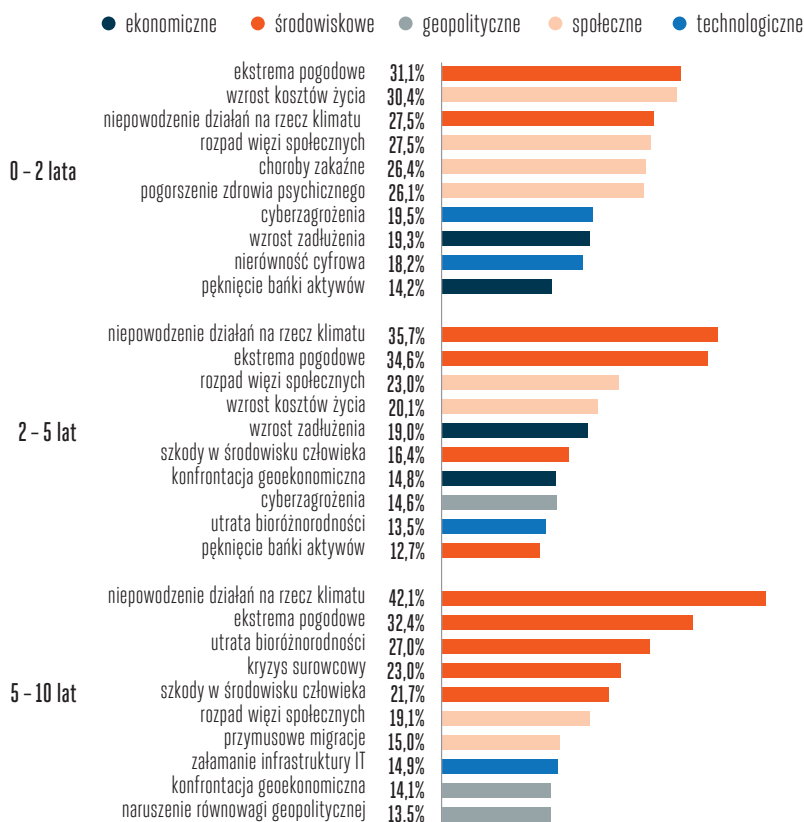


Ogólne stwierdzenia pogłębiło badanie dotyczące tego, jak szybko poszczególne wyzwania staną się globalnymi istotnymi zagrożeniami. Do wymienionych wcześniej w perspektywie dwuletniej dołączyć mogą: pogorszenie zdrowia psychicznego ludzi, porażka działań podejmowanych w obszarze cyberbezpieczeństwa, nierówność cyfrowa oraz potencjalne pęknięcie „bańki inwestycyjnej”. W perspektywie dwóch – pięciu lat jako nowe zagrożenie wskazano zniszczenie naturalnego środowiska życia człowieka. Natomiast w perspektywie

<sup>2</sup> <https://www.pewresearch.org/internet/2021/02/18/experts-say-the-new-normal-in-2025-will-be-far-more-tech-driven-presenting-more-big-challenges/>.



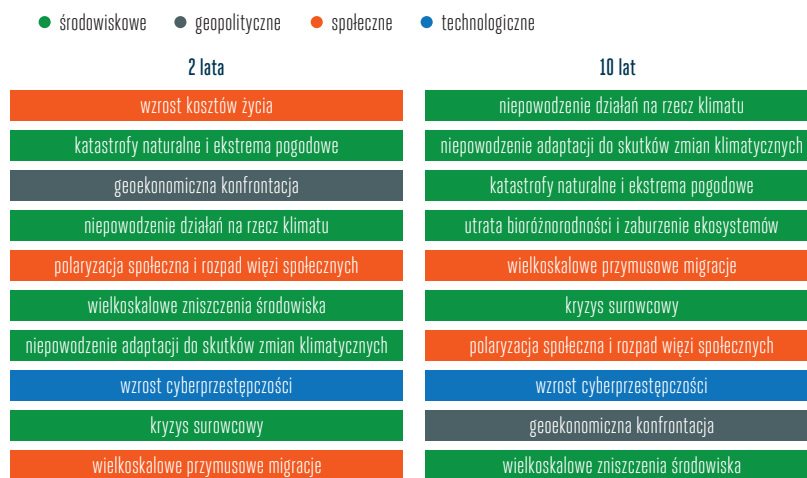
## Horyzont zagrożeń globalnych Które zagrożenia będą krytyczne dla świata?



pięciu-dziesięciu lat jako nowe zagrożenia pojawiły się: przymusowe masowe migracje, negatywne skutki postępu technologicznego oraz geopolityczna konfrontacja o rzadkie (topniejące) zasoby. Jeśli prawdą jest, że to one będą kształtować naszą przyszłość, to nowa normalność nie będzie efektem burzliwych doznań z lat 2020–2022, ale wynikiem długofalowych procesów, które dzieją się równolegle i w dużej mierze niezależnie od gwałtownych zdarzeń ostatnich lat. Skutki pandemii i wojny, jeśli tak można powiedzieć, mają w porównaniu z nimi niezauważalne znaczenie. Zwłaszcza że kolejna edycja raportu, wydana niemal rok po rosyjskiej agresji na Ukrainę, choć

wymienia wojnę jako czynnik destabilizujący świat, nie uznaje go jednak za na tyle silny, by miał wpłynąć na kluczowe zagrożenia. Ich hierarchia się nieco zmienia w porównaniu z 2022 rokiem, „wzmacniają się” cyberzagrożenia, ale trend jest niezaburzony.

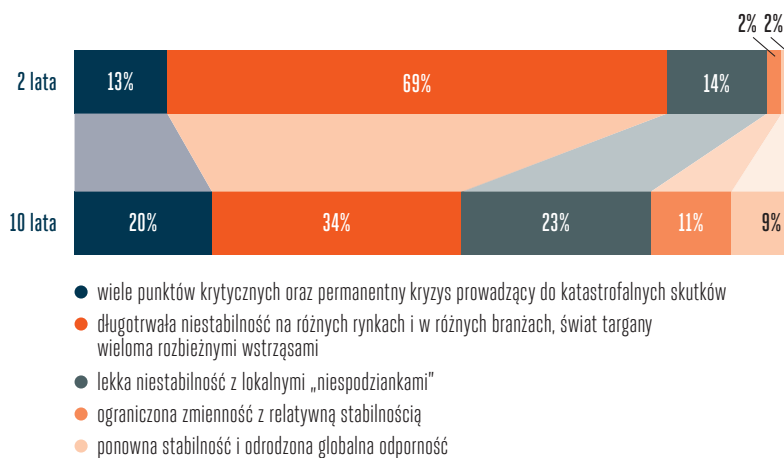
### Top 10 zagrożeń w perspektywie 2 i 10 lat



Co ciekawe, raport bada również nastroje respondentów. Zapytani o to, które z poniższych stwierdzeń najlepiej charakteryzuje ich spojrzenie na świat w perspektywie krótkoterminowej (dwa lata) i długoterminowej (dziesięć lat), wskazywali w znaczącej przeważającej odpowiedzi, że świat będzie: *długotrwanie niestabilny na różnych rynkach i w różnych branżach, targany wieloma rozbieżnymi wstrząsami*. W perspektywie dwóch lat taką przyszłość wieszczyło prawie 70 procent respondentów. W perspektywie dziesięciu lat było to 34 procent. Druga w kolejności (pod względem uzyskanej liczby odpowiedzi) ocena przyszłości mówiła o świecie delikatnie niestabilnym z lokalnymi „niespodziankami”. Taką wizję miało odpowiednio 14 (perspektywa dwuletnia) i 26 (perspektywa dziesięcioletnia) procent respondentów. Kolejna grupa była najbardziej pesymistyczna. Mówiła bowiem o świecie, w którym obserwuje się wiele punktów krytycznych oraz permanentny kryzys prowadzący do katastro-

falnych skutków. W perspektywie dwóch lat przyszłość oceniało tak 13 procent respondentów, a w perspektywie dziesięciu lat – 20 procent. Optymiści, niewidzący większych przeszkód w funkcjonowaniu globu, stanowili w perspektywie krótkoterminowej mniej niż pięć procent, a w perspektywie długoterminowej – 20. A zatem krótkoterminowa perspektywa jest zdecydowanie pesymistyczna, a dłuższa... niewiele lepsza.

### Które określenie najlepiej opisuje przyszłość w perspektywie 2 i 10 lat?



Jak więc widać z powyższego, po pandemii COVID-19 i wybuchu wojny na Ukrainie – która zapoczątkowała nową serię kryzysów żywnościowych i energetycznych, wzmagając problemy, z jakimi borykaliśmy się od lat – świat stoi w obliczu szeregu zagrożeń. Wydają się one zarówno zupełnie nowe, jak i niesamowicie znajome. Stąd też w ostatnich latach doświadczaliśmy powrotu „starszych” zagrożeń – inflacji, rosnących kosztów życia, wojen handlowych, odpływu kapitału z rynków wschodzących, niepokoju społecznego, konfrontacji geopolitycznej, a nawet widma wojny nuklearnej. Na nie nałożyły się nowe trendy w globalnym krajobrazie zagrożeń: nie zrównoważony poziom zadłużenia, era niskiego wzrostu, niskich inwestycji i deglobalizacji, spadek rozwoju społecznego po dziesięcioleciach postępu,

szybki i nieograniczony rozwój technologii podwójnego zastosowania (cywilne i wojskowe) oraz rosnąca presja skutków zmiany klimatu. Wszystkie te czynniki kształtują nadchodzącą wyjątkową, niepewną i burzliwą dekadę. Nasza globalna nowa normalność to powrót do podstaw – zapewniania żywności, energii, bezpieczeństwa – czyli do problemów, o których sądzono, że zglobalizowany świat już je rozwiązał bądź znajduje się na właściwej trajektorii do ich wyeliminowania. Jednocześnie zmierzyć się trzeba z nowymi problemami wygenerowanymi w obszarze zdrowia przez pandemię (nie tylko na polu chorób zakaźnych), a w gospodarce – przez wojnę i sankcje oraz państwowy interwencjonizm. Co więcej, istnieje ryzyko, że może nam się nie tylko nie udać wrócić na drogę postępu, ale i grozi nam cofnięcie rozwoju człowieka. Czy da się to przetrzymać?

# PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

**Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!**

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA  
**Helion** 

# PRZED KRYZYSEM SIĘ NIE SCHOWASZ, ALE MOŻESZ NAUCZYĆ SIĘ W NIM PORUSZAĆ

Czasy nastały takie, że dobre informacje można dziś znaleźć tylko w serwisie pogodowym. Pod warunkiem że dotyczą one pogody na dany dzień, a nie na przykład klimatu, bo jeśli klimat, to zmiana, a skoro zmiana, to raczej nie na dobre... Pandemia, wojna, kryzys klimatyczny, kryzys ekonomiczny, kryzys demokracji, kryzys zaufania do instytucji, kryzys w sektorze ochrony zdrowia, kryzys w edukacji. Z każdej strony: nieszczęścia, recesje, fatalne prognozy. Jak żyć, jak się odnaleźć w tej rzeczywistości i nauczyć się w niej funkcjonować?

W swojej najnowszej książce Paulina i Roman Polko mierzą się z otaczającym nas światem i poszukują odpowiedzi na pytanie, czym jest tak zwana nowa normalność, oznaczająca czas niepewności, częstych zmian, trudnych decyzji i opuszczenia strefy komfortu. Autorzy udowadniają, że spokojne trzydziestolecie 1989 – 2019 w Europie Środkowej wcale nie było normą, tylko pewnego rodzaju przerywnikiem w burzliwej historii tego regionu. Opisują źródła już zaistniałych problemów. Wskazują, na jakie jeszcze wyzwania powinniśmy się przygotować. I dają nadzieję. Ponieważ nad kryzysem da się zapanować, można wyciągnąć z niego konstruktywne wnioski i – kto wie – może nawet „wygrać” go dla siebie.

**ZROZUMIEĆ  
PRZYCZYNY**

**POZNAĆ  
MECHANIZMY**

**ZAPANOWAĆ  
NAD LĘKIEM**

**WYKORZYSTAĆ  
SZANSE**

**ODNIEŚĆ  
ZWYCIĘSTWO**

**onepress**



Księgarnia internetowa:  
<http://onepress.pl>



HELION SA  
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice  
tel.: 32 230 98 63  
[onepress@onepress.pl](mailto:onepress@onepress.pl)

książkiklasybusiness

ebook dostępny na:

**ebookpoint**

ISBN 978-83-283-7241-2



Cena: 69,00 zł